

6. Brukarinteresser

6.1 Landbruk

Dei viktigaste brukarinteressene i området er knytt til landbruksnæringa. I planområdet er det setring og beiting med sau og storfe. Landbruket utgjer 20 til 30 % av sysselsettinga i dei 6 kommunane i planområdet og er såleis ei viktig næring i alle områda.

6.1.1 Jordbruk

I Romsdalen landskapsvernområde ligg tuna på 2 bruk i drift med dyrehald pr. 01.01.2004 innafor verneframlegget. Dette gjeld eitt bruk på Skiri og eitt på Flatmark. Seks andre eigedommar har bustadhus innafor, og det bur folk fast på to av desse. Arealet med dyrka mark på Flatmark og Skiri er i underkant av 400 dekar. I tillegg er det med mindre areal med dyrka mark på Alnes, Myrabø og Lyngheim. Litt av dyrkamarka på Brøste er med i framlegget, men her er ikkje busetnad. Det er også dyrka eit felt ved Storhaugen i Vermedalen, og litt av dyrkamarka på Slettafjellsetra ligg innom grensa.

Utmarksbeite og seterdrift i Finndalen og Lordalen er viktig for landbruket. Den landbruksmessige bruken av Finndalen og Lordalen er stor, og i begge dalane er det seterdrift med produksjon av mjølk. Vassvegane frå fjellet i Ottadalen er viktig for jordbruket i desse bygdene. Vassvegane og dei aktivt brukte seterområda ligg inna-

for område foreslått som landskapsvernområde på grunn av brukarinteressene i området.

6.1.2 Skog

Det er produktiv furuskog i Lordalen i Lesja kommune og Finndalen i Vågå og Lom kommunar. Totalt er arealet på ca 20.000 dekar produktiv skog og 50 % av dette er furuskog resten bjørk. Årlig hogstkvantum varierer men ligg på mellom 100 – 200 m³ for furu og bjørk. Det er no utarbeidd ein ny driftsplan for Lordalen.

I Norddal er grensa trekt slik at lite av skogen kjem innafør. Mykje av den drivbare skogen ligg i område som er vanskeleg tilgjengeleg eller utilgjengeleg (Norddal kommune). Skogarealet er ikkje registrert, slik at data er utilgjengeleg. På Skjeggghammaren står stor furu og hogstmogen lauvskog, medan det er lauvskog i Meiadalen.

Rauma har i overkant av 20.000 dekar produktiv skog. Det er skog langs liene i Isterdalen og Romsdalen. Mykje av dette er vanskeleg tilgjengeleg. Det står også furu og bjørk innover Vermedalen og Brøstdalen. Det aller meste av denne skogen er vernskog. Under vernskoggrensa på strekninga Lyngheim-Fossbrua ligg areala i sone B der vernereglane fastset at skogen skal skjøttast etter ein plan.

Sauer ved steinbu frå Gjøingsdalen i Ottadalen landskapsvernområde, Skjåk (foto: Per Dagsgard)

6.1.3 Seterdrift

Totalt er det 78 setrer innanfor området. Mange av setrene er framleis i bruk i samband med landbruksdrift. Nokre brukar setrene i samband med utmarksbeite, medan i underkant av 10 setrer framleis er i drift med mjølkeproduksjon.

6.1.4 Beitebruk

Tradisjonelt har gardsdrifta i desse bygdene vore svært knytt til bruken av utmarka med beiting, slått, stuing (lauving) og hogst av ved og tømmer. Den tida det var mange geiter, hestar, sau og storfe som beita i utmarka (for 50 - 150 år sidan), var det mykje mindre skog og kratt der enn det er no. Det var store område med snau beitemark i seterdalane. Etter kvart som talet på beitedyr, som hest og geit, har gått attende, er det gamle kulturlandskapet i ferd med å gro att av skog og kratt. Landskapet endrar karakter. Det biologiske mangfaldet som er knytt til det gamle kulturlandskapet vert gradvis utarma.

Utmarksbeite er framleis svært viktig, og opp mot 18.000 sau og 2.500 storfe beiter i området. I fjellområdet er det sett ut saltingsautomatar for beitedyra. I tillegg er det bygd 23 gjetarhytter i planområdet. Det føreligg søknad om å oppføre ei ny gjetarhytte i Lesja.

6.2 Friluftsliv

6.2.1. Turvandring

Det meste av Reinheimen er eit villmarksområde som i liten grad er tilrettelagt for friluftsliv. Det har ikkje vore ønskje om å marknadsføre eller kanalisere meir ferdsel inn i området. Dette med bakgrunn i ein sårbar villreinstamme og et unikt fugleliv. Den norske turistforeining har eit utbygd sti- og hyttenett i vestlege delar av området. I Tafjordfjella og vestlege delar av Skjåk er det merka stiar og 7 turisthytter. Reindalseter i nedre Reindalen er betjent, og her vert det servert mat og drikke.

Om vinteren er området totalt sett mindre brukt. Rasfare gjer at mange av sommarrutene er uaktuelle. Hovudtyngda av fleirdagars skiutfart går frå Brøste og inn til Vakkerstølen, Pyttbua og evt. vidare til Torsbu. Nokre skiløparar går opp frå Billingen til Torsbu og Veltdalshytta. Det er også mykje dagsutfart til Asbjørnsdalen med utgangspunkt i ein tilrettelagt parkeringsplass på Rånå.

Rute- og hyttenettet er dokumentert på friluftslivskartet i konsekvensutgreiinga om friluftsliv (Melby 2003).

6.2.2 Jakt og fiske

Heile området er viktig for friluftslivet hovudsakleg i samband med jakt og fiske.

Skiløparar i Skjervedalen, Lesja. (foto: Bjarne Fossøy)

Reinheimen er ein del av Nord-Ottadalen villreinområde. Årleg vert det felt rundt 800 villrein i planområdet.

Det blir sett ut fisk i ei rekkje vatn i området. Det vert brukt motorbåt på Ulvådalsvatnet, Torsvatnet og Skjåk sin del av Leirungsvatnet i samband med fiske.

Rauma elv er laks- og sjøaureførande på den strekninga som ligg innafor verneframlegget. Rauma har vore blant dei beste lakseelvane i regionen, men no er laksestammen redusert pga. infeksjon av lakseparasitten *Gyrodactylus salaris*. Istra fører også anadrom laksefisk eit stykke inn i det føreslegne Trollstigen landskapsvernområde. Her er det mest sjøaure. Valldøla er laks- og sjøaureførande nedstraums Gudbrandsjuvet utanfor verneframlegget. Fisket i desse elvane er også viktig for reiselivet i kommunane.

6.3 Reiseliv og miljøbasert næringsutvikling

Reiselivet er ei viktig næring i desse kommunane, særleg i Lom, Rauma og Norddal. Bjorli i Lesja er ein populær vintersportsstad med skitrekk, hytter og god hotellkapasitet.

Det ligg ikkje større turistanlegg inne i verneframlegget, men det er ein kafé/kiosk med rasteplass på Stigrøra på toppen av Trollstigen. Dette området er halde utanfor verneframlegget, men ligg omkransa av eit landskapsvernområde. Det skal utarbeidast ein reguleringsplan for Stigrøra, og det er sett i gang ein arkitektkonkurranse i samband med eit prosjekt i regi av Nasjonal Turistveg. I Lordalen er det ei seter som driv med servering.

I randområda er det noko småskala reiseliv. Vi finn fleire mindre hotell, campingsplassar og husvære for utleige. Sal av blant anna jaktkort gjer at lokale overnattingsstader får gjestar.

I Tafjord er det planar om eit hotell på damkrona til Sakariasdammen, «Galleri Tafjord». Dette er 1 km frå grensa til Tafjorden-Veltdalen landskapsvernområde.

Reiselivet i området er godt organisert i fleire reiselivslag/samarbeidskonstellasjonar.

6.4 Kraftutbygging

6.4.1 Eksisterande kraftverk

Verma kraftverk nyttar eit 110 meters fall frå ein inntaksdam ved munningen av Vermedalen. Produksjonen er 70 GWh/år. Magasina er Vermevatnet med 5,5 meters regulering og Langvatnet med inntil 1,8 meters reguleringshøgde. Eit felt i Midtbotn er snudd ved Alteret, og delar av vassføringa er ført over til Verma. Det er bygd anleggsveg opp til Langvatnet og køyrespor til Alteret.

Sjøbolet i Innfjorden er magasin for Berild Kraftverk. Vatnet er regulert inntil 3, 5 meter med ei demning i utløpet av vatnet. Haugabotsvatnet i Innfjorden er magasin for Vikdalskraft, men inntak og reguleringsinngrep ligg utanfor landskapsvernområdet.

Tafjord Kraftproduksjon AS har hovudproduksjonen sin i Tafjordområdet, og følgjande inngrep ligg i verneframlegget:

- Muldalselva vert teke inn i på ca. 450 m.o.h. og ført i rør til Tafjord. Det er sterk reduksjon i vassføringa nedstraums inntaket.
- I Veltdalen vert vassdraget teke inn og overført til kraftstasjon K5. Magasina er teke ut av forslaget til Tafjorden-Veltdalen landskapsvernområde. Fremste Smettevatn, Heimste Veltdalsvatn og Fremste Veltdalsvatn er regulert mellom 8 og 17 meter. To mindre felt i Midtkupa og Østre Huldrekoppen vert overført.
- Styggedalen, eit felt øvst i Torsdalen i Skjåk, vert overført til Grønvatnet.

Det vert gjennomført regelbundne snømålingar i nedslagsfeltet til kraftverksmagasina. Dette skjer ved hjelp av snøscooter.

6.4.2 Planlagd kraftutbygging

Samla Plan for vassdrag

Samla Plan for vassdrag er gruppevis prioritering av kraftutbyggingsprosjekt for seinare konsesjonsbehandling. Prioriteringa er basert på kraftverkøkonomisk lønsom og brukarinteresser i vassdraget som vassforsyning, naturvern, landbruk, friluftsliv, fisk, vilt m.v. Metoden er noko modifisert dei siste åra, men går no i hovudsak ut på å sortere utbyggingsprosjekta i 2 kategoriar, kategori I som kan konsesjonssøkjast no, og kategori II som ikkje kan konsesjonssøkjast.

Samla Plan for vassdrag er samkøyrte mot nasjonalparkmeldinga. Prosjekt i kategori I skal ikkje hindrast av vern, medan konfliktar med kategori II-prosjekt skal avklarast i verneplanprosessen.

Øvre Otta

Planane for utbygging av Øvre Otta er no vedtekne. Sjølv utbygginga kjem ikkje i berøring med verneplanforslaget.

Innfjordelva

Det føreligg eit Samla Plan-prosjekt for Innfjordelva som m.a. inkluderer bygging av ein ny Sjøbolet kraftstasjon som nyttar fallet frå vatnet Sjøbolet ned til Grønfonna. Prosjektet medfører ikkje tilleggsregulering av Sjøbolet ut over det som er i dag.

Optimaliseringsprosjekt

Det føreligg 2 mindre prosjekt i Veltdalen og Reindalen som skal auke produksjonen i eksisterande kraftverk. I det eine prosjektet snur ein eit felt på ca. 1 km² ved hjelp av ein kanal og fører dette inn i Smettevatnet. Det andre

prosjektet går på å overføre utløpet av Svarteggvatnet via ein kanal til Daurmålsvatnet, og deretter føre avløpet inn på eksisterande trykkleidning til eit kraftverk utanfor verneframlegget.

Det føreligg planar om å ruste opp Verma kraftverk i Romsdalen. I tillegg til at det er skissert ny utbygging med inntak lengre oppe i vassdraget, er det også eit alternativ der ein rustar opp eksisterande inntaksdam, røyrleidning og kraftverk. Inntaksdammen ligg inntil yttertergrensa for Romsdalen landskapsvernområde.

Ny kraftutbygging

Det er konsesjonssøkt eit småkraftverk på Grønningsæter i Valldal. Verket skal ha inntak i Grøndalsvatnet, men er tenkt manøvrert utan regulering av inntaksmagasinet.

6.4.3 Kraftliner

Det er i gang utbetring og opprustning av kraftlina som går gjennom Finndalen. I samband med Øvre Otta-utbygginga blei det bestemt at kraftlina skulle fortsette å gå gjennom Finndalen. Lina blir no oppgradert til å bli 132 kV. Det er tatt omsyn til at lina går i eit sårbart terreng i samband med anleggsarbeidet.

6.5 Vegar og jernbane

6.5.1 Vegar

Offentlege vegar

E 136 ligg i Romsdalen landskapsvernområde over ei strekning frå Monge til Foss bru. Vegen er hovudtilkomsten frå Austlandet til Sunnmøre og Romsdal. Vegen er stadvis smal og svingete, og er utsett for ras nokre stader. Det føreligg fleire framlegg til utbetring av parsellar på strekninga. Eit alternativ der vegen kryssar Rauma elv 2 gonger på strekninga Monge-Skiri er forlate pga. konflikt med verneverdiane til vassdraget og det etter måten urørte området på sørsida av elva. Det kan her vere aktuelt med ulike tunnelalternativ forbi dei mest rasutsette strekningane.

RV 63 kryssar Trollstigen (Meiadalen) landskapsvernområde på strekninga frå øvst i Isterdalen i Rauma til 1 km før Langdal i Valldalen. Trollstigen er stigninga frå Isterdalen til Stigrøra. Vegen vart ferdig i 1936, og består m.a. av 11 hårnålsvingar. Det har vorte gjennomført omfattande rassikringsarbeid i Trollstigen dei siste 3 åra, og det vert arbeidd med planar for ei mindre omlegging av vegen for å unngå steinsprang ned på vegbanen. RV 63 har status som Nasjonal Turistveg gjennom heile landskapsvernområdet. Det er aktuelt med ulike tiltak i samband med dette, m.a. ønskjer ein å utvikle området

ved Stigrøra, og det vert venteleg tillyst ei arkitektteveling i samband med dette. Det er aktuelt å utarbeide ein reguleringsplan for området.

Private vegar

Vegen i Finndalen er ca 13 kilometer lang. Vegen vert nytta i samband med seterdrift og friluftsbuk. Det er 2 grusuttak for vegvedlikehald som er regulert til dette formålet. Det er etablert ein campingplass og nokre mindre parkeringslommer langs vegen. Vegen blir ikkje brukt om vinteren.

Vegen i Lordalen er nytta for transport til seterområda og i samband med friluftsbuk. Lengda på vegen i det foreslåtte landskapsvernområdet er på ca 9 kilometer. Det er etablert 2 campingplassar innafor området. Vegen blir dei aller fleste åra stengt når snøen kjem. Dette kan variere frå oktober til ut i januar avhengig av snøforholda. Vegen blir opna om våren når snøen smeltar.

Det går vegar inn Vermedalen. Fram til Vermedalsetrene går det veg på begge sider av Verma, medan den eine vegen fortset fram til Langvatnet. Vedlikehald og tidvis opprusting har gjort vegen godt køyrbar heilt inn. Vegen vert ikkje brøyta. Det går også eit køyrespor opp til Reset.

Det går ein bomveg inn Brøstdalen til Tunga som fortset med køyrespor for traktor inn til Ulvådalsvatnet. Ein sideveg går inn til Furuholen på nordsida av Brøstdalen. Ingen av vegane vert brøyta.

Det går ein 2 km veg fra Langdal og fram til Nedstestølen i Valldalen. Det er også bygd ein kort veg frå riksvegen fram til hyttefeltet på Øvstestølen. Det går ein kjerreveg frå sjøen og opp til garden Muldal i Tafjord.

6.5.2 Jernbane

Raumabanen kryssar framlegget til Romsdalen landskapsvernområde over ei strekning frå Monge til Foss bru. Raumabanen er ikkje elektrifisert. Det er 4 passasjertogavgangar dagleg kvar veg. I tillegg er det ein viss godstrafikk på strekninga.

6.6 Hytter og annan fritidsbusetnad

I det sentrale fjellområdet er det eit fåtal hytter. Fjellstyra har i underkant av 20 oppsynsbuer og Skjåk Almenning har 5 hytter innanfor området. Nokre av grunneigarlaga har også hytter for tilsyn og utleige. Turistforeininga har 6 hytter i dei vestlege delane av området.

Den største konsentrasjonen av bygningar er knytt til seterdrift. Desse ligg i dei foreslåtte landskapsvernområda. Totalt er det 78 setrar med sel og uthus i området. Fleire av sela er ominnreidde eller ombygde til fritidsbruk. I tillegg er det bygd eit fåtal private hytter. Desse er spreidd over storparten av området, og er gjerne bygd som jakt- og fiskebuer. Det er samlingar av hytter inst i Lordalen i Lesja, i Finndalen i Lom og Vågå, og ved Leirungsvatnet i Skjåk. Dei tettaste hyttekonsentrasjonane er på Nedstestølen (ca. 20 hytter) og Øvstestølen (ca. 30 hytter) i Norddal, samt på Slettafjellet og Vermedalen (ca. 25 hytter), Kabben (ca. 15 hytter) og Tunga (ca. 10 hytter) i Rauma.

6.7 Forsvaret

Reinheimen er ein del av lågtflygingsområdet for Forsvaret. Det er særleg dei austlege delane av området som har vorte nytta. Det manglar rutinar for varsling av lågtflygingaktivitet, t.d. for å ta omsyn til villreinen.

Enkelte år har det vore gjennomført øvingar av Forsvaret både i Lesjadalføret og i Ottadalen. Forsvaret har i liten grad nytta terreng over skoggrensa.

6.8 Andre inngrep og påverknad

I området er det dei siste åra gitt løyve til å sette opp anlegg for å betre mobiltelefondekninga. Det er også gitt løyve til oppsetting av telekommunikasjonsanlegg for styringa av kraftverk, og oppsyns- og politiarbeid.

I Trollstigen er det sett opp metallnett for å fange opp steinsprang og sikre lause steinmassar som kan falle ned på RV63.